

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ГЛУХІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
ОЛЕКСАНДРА ДОВЖЕНКА



Навчально-науковий інститут педагогіки і психології
Кафедра педагогіки і психології початкової освіти

СИЛАБУС
навчальної дисципліни
«Культурологічний підхід в початковій освіті»

Код дисципліни	ВК
Освітній рівень	Третій (освітньо-науковий) рівень вищої освіти
Статус дисципліни	вибіркові навчальні дисципліни (дисципліни вільного вибору аспіранта)
Галузь знань	01 Освіта / Педагогіка
Спеціальність	013 Початкова освіта
Освітньо-наукова програма	«Початкова освіта» 36345
Обсяг дисципліни	5 кредитів ECTS (150 академічних годин)
Види аудиторних занять	лекції, практичні/семінарські заняття

Інформація про викладача

Викладач (ПІБ, науковий ступінь, вчене звання, посада)	Пішун Сергій Григорович, кандидат пед. наук, доцент кафедри педагогіки і психології початкової освіти
Контактний телефон	0509190872
E-mail:	peshas56@ukr.net
Профіль викладача	http://surl.li/flnqg
Консультації	щосереди 14.00-15.00 ауд. № 104, 1 корпус; за умови дистанційного навчання в цей же час на платформі Zoom, Google Meet

м. Глухів, 2022-2023 навчальний рік

1. Анотація курсу

Навчальна дисципліна «Культурологічний підхід в початковій освіті» обирається здобувачами третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти в першому або другому півріччі на першому році навчання. Освітній процес охоплює лекційні та практичні/семінарські заняття, виконання самостійних робіт, підсумковий контроль (залік).

Місце дисципліни в програмі навчання:

Дисципліна «Культурологічний підхід в початковій освіті» включено до спеціального складника підготовки здобувачів освіти.

Метою викладання навчальної дисципліни «Культурологічний підхід у початковій освіті» є теоретико-практичне забезпечення підготовки здобувачів освіти щодо розуміння сучасного стану та тенденцій розвитку сфери вищої і початкової освіти в культурологічному контексті та сприяння формуванню знань про значущість культури у всебічному становленні особистості, її роль у гуманізації професійної комунікації.

Основними **завданнями** навчальної дисципліни є:

1. формування всебічної обізнаності здобувачів освіти про сучасні тенденції щодо вимог до змісту професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи в культурологічному полі;
2. формування здатності виявляти позитивне сприйняття себе як ініціативного суб'єкта культурологічної діяльності й усвідомлювати мотиваційно-ціннісну місію культурологічного досвіду в частині професійно-педагогічної діяльності;
3. розкриття науково-методичних основ формування культурологічної компетентності вчителів початкової школи у відповідності до особливостей професійної діяльності;
4. формування знань, умінь і навичок щодо виявлення й оцінювання станів культурологічної спрямованості, мотивованості, обізнаності, активності і рефлексивності особистості в контексті професійних здатностей;
5. оволодіння комплексом теоретичних знань і практичних умінь щодо підготовки майбутніх учителів початкової школи до формування культурологічної компетентності молодших школярів;
6. опанування сучасними технологіями формування й реалізації культурологічної компетентності майбутніми вчителями початкової школи в освітньому і полікультурному середовищі.

Міжпредметні зв'язки: вивчення дисципліни «Культурологічний підхід в початковій освіті» пов'язане із такими навчальними дисциплінами як: «Компетентісно орієнтована початкова освіта», «Реалізація концепції НУШ в початковій школі», «Комунікативна компетентність викладача», «Розвиток наскрізних умінь (soft skills)».

1.3 Очікувані результати навчання. У результаті вивчення пропонованого освітнього компонента здобувач повинен набути таких **компетентностей та програмних результатів навчання.**

Інтегральна компетентність – здатність продукувати нові ідеї, розв'язувати комплексні проблеми професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності у сфері початкової освіти, застосовувати методологію наукової та педагогічної діяльності, а також проводити власне наукове дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

Таблиця 1

Перелік загальних компетентностей

ЗК 1.	Здатність розв'язувати комплексні проблеми у сфері початкової освіти й на межі спеціальностей на основі системного наукового світогляду та загального культурного кругозору із дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності.
ЗК 6.	Здатність до професійно-педагогічної комунікації, налагодження й підтримки контактів з учасниками наукового дискурсу, до вільного обговорення професійних, комунікативних проблем в усному та писемному форматах наукового мовлення, на високому рівні презентувати дослідницьку роботу

	науковій спільноті.
ЗК 7.	Здатність до проведення самостійних досліджень на сучасному рівні, до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
ЗК 8.	Здатність генерувати нові ідеї (креативність), виявляти ініціативу (лідерство) та підприємливість, ефективно діяти в команді.

Таблиця 2

Перелік спеціальних компетентностей

СК 1.	Здатність інтегрувати знання з різних галузей, планувати та виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання у сфері початкової освіти й на межі спеціальностей і можуть бути опубліковані у провідних наукових виданнях освітньої галузі та суміжних галузей, бути визнаними на національному та міжнародному рівнях.
СК 2.	Здатність застосовувати сучасні методи та інструменти досліджень, цифрові засоби, інструменти, ресурси й технології для провадження досліджень і створення інновацій у сфері початкової освіти, а також в освітній діяльності.
СК 3.	Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми дослідницького характеру в сфері початкової освіти, оцінювати та забезпечувати якість виконуваних досліджень.
СК 4.	Здатність ініціювати, розробляти і реалізовувати комплексні інноваційні проекти у сфері початкової освіти та дотичні до неї міждисциплінарні проекти, лідерство під час їх реалізації.
СК 5.	Здатність до навчання впродовж життя, безперервного саморозвитку та самовдосконалення.

Таблиця 3

Програмні результати навчання

ПРН 1.	Розв'язувати комплексні проблеми професійної діяльності, науки та/або інновацій у сфері початкової освіти й на межі спеціальностей, створювати передові концептуальні та методологічні знання, реалізовувати інновації відповідно до вимог Концепції НУШ та компетентнісного підходу.
ПРН 5.	Аналізувати стан і прогнозувати розвиток початкової освіти в Україні та поза її межами, пропонувати ефективні рішення щодо вирішення проблем початкової освіти, оцінювати результати впровадження інновацій.
ПРН 9.	Розробляти й досліджувати концептуальні моделі освітніх процесів і систем, їх наукове, навчально-методичне та нормативне забезпечення, організувати освітній процес у закладах фахової передвищої та вищої освіти.
ПРН 15.	Управляти складною професійною діяльністю та проектами в умовах вищої та початкової освіти, виробляти та ухвалювати рішення в непередбачуваних професійних контекстах; інтегрувати та використовувати предметні знання як основу змісту освітніх галузей Державного стандарту початкової освіти та трансформувати їх на міжпредметній основі.
ПРН 16.	Здійснювати пошук і впроваджувати прогресивні ідеї, практики в професійній і науковій діяльності; дотримуватися принципів академічної доброчесності; проявляти авторитетність, інноваційність, високий ступінь самостійності.

Результати навчання визначаються за рівнями сформованості професійної інноваційної компетентності викладача (творчий, високий, достатній, низький), що формуються на основі мотиваційно-ціннісного, когнітивного, діяльнісно-операційного, рефлексивно-результативного її складників за критеріями та показниками до них.

2. Організація навчання.

Надається перевага інноваційним формам занять та методам навчання, викладання, оцінювання. Серед методів навчання: словесні (пояснення, розповідь, бесіда, дискусія) практичні методи (робота з інформаційними джерелами), методи інноваційних технологій (методи проблемного навчання, мультимедійні методи навчання).

Форми оцінювання ОК: усна (бесіда, доповідь, повідомлення, коментар опорного конспекту тощо), письмова (самостійна робота за варіантами), тестова (за закритими тестами, відкритими тестами, тестами на зіставлення, на пошук помилки тощо), підсумковий контроль (залік).

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «Культурологічний підхід в початковій освіті»

Форма навчання	Курс	Семестр	Загальне навантаження		Кількість годин					Вид семестрового контролю	
			Європейські кредити	Години	Аудиторні заняття			Самостійна робота	Залік	Екзамен	
					Всього	Лекції	Лабораторні роботи				Практичні заняття
Денна/Електронне навчання	I	II	3	150	24	12	-	12	126	+	-
Заочна/дистанційна/електронне навчання	I	II	5	150	14	8	-	6	136	2	-

СТРУКТУРА ЗАЛКОВИХ КРЕДИТІВ ДИСЦИПЛІНИ «Культурологічний підхід в початковій освіті»

Назва теми	Кількість годин відведених на:			
	Аудиторні заняття			СРС
	ЛК	ПР/С		
Змістовий модуль 1. «Культурологічний підхід як методологічна основа професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи»				
<i>Тема 1.</i> «Нормативно-регулятивний контекст професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи на засадах культурології»	2/2			15/15
<i>Тема 2.</i> «Вітчизняний і зарубіжний досвід професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи в культурологічному вимірі»		2/2		15/15
<i>Тема 3.</i> «Теоретичні основи підготовки майбутніх учителів початкової школи до професійної діяльності на засадах культурологічного підходу»	2/2	2		15/15
<i>Тема 4.</i> «Культурологічна компетентність учителів початкової школи як результат професійної підготовки вчителів початкової школи на засадах культурологічного підходу»	2	2		15/15
Змістовий модуль 2. «Практичний аспект реалізації культурологічного підходу в початковій освіті»				

Тема 5. «Методичні основи розвитку емоційно-вольової сфери культурологічної компетентності майбутніх учителів початкової школи»	2/2			15/15
Тема 6. «Особливості формування мотиваційно-ціннісної системи орієнтирів майбутніх учителів початкової школи в аспекті культурологічної компетентності»	2	2/2		15/15
Тема 7. «Культурологічна обізнаність – форми, методи, засоби, технології формування»	2/2			15/15
Тема 8. «Зміст формування діяльнісно-операційного складника культурологічної компетентності майбутніх учителів початкової школи»		2/2		15/15
Тема 9. «Рефлексивні процеси у формуванні культурологічної компетентності майбутніх учителів початкової школи: особливості актуалізації».		2		6/16
Всього	12/8	12/6		126/136

Технічне й програмне забезпечення/обладнання:

Windows 7, Mozilla Firefox, MS Office 2010; OpenOffice.org (11); доступ до електронних журналів бібліотеки; доступ до електронних бібліотечних ресурсів світу; комп'ютер, проектор, інтерактивна дошка.

3. Система оцінювання

Оцінювання здійснюється за 100-бальною шкалою ЄКТС. Система оцінювання результатів навчання ґрунтується на накопичуванні балів за виконання відповідних видів роботи:

Розподіл балів за видами робіт

Поточне оцінювання та самостійна робота											Сума
Змістовий модуль 1					Змістовий модуль 2						100
T1	T2	T3	T4	CP	T5	T6	T7	T8	T9	CP	
5	5	5	5	25	5	5	5	5	5	30	
Підсумковий контроль											залік

Примітка: T1, T2, ... T9 – тема, CP – самостійна робота.

Поточний контроль рівня знань аспірантів передбачає перевірку рівня підготовленості аспіранта до виконання конкретної роботи. Поточний контроль здійснюється за напрямками:

- контроль за систематичністю й активністю роботи на практичних заняттях;
- контроль за виконанням завдань для виконання поза межами аудиторних занять;
- контроль за рівнем засвоєння та творчого опрацювання матеріалу, передбаченого на самостійне опрацювання.

Критерії оцінювання

Форма роботи	Критерії оцінювання
Усна співбесіда	– відповідність змісту; – повнота і ґрунтовність викладу; – термінологічна коректність;
Виконання практичних завдань	– точність виконання

Підсумковий контроль знань аспірантів здійснюється в кінці семестру у формі заліку за підсумками роботи в семестрі.

Шкала оцінювання

За школою ECTS	За 100 бальною шкалою ECTS	Значення оцінки за рівнями сформованості ЗК, ФК, ПРН
A	90-100	Високий рівень володіння сформованими компетентностями, ПРН
B	82-89	Достатній рівень володіння ЗК, ФК, ПРН
C	74-81	Середньо-достатній рівень володіння ЗК, ФК, ПРН
D	64-73	Середній рівень володіння ЗК, ФК, ПРН
E	60-63	Рівень оволодіння ЗК, ФК, ПРН нижче середнього
FX	35-59	Низький рівень сформованості ЗК, ФК, ПРН
F	1-34	Дуже низький рівень сформованості ЗК, ФК, ПРН

4. Політика курсу:

Базується на основних засадах академічної доброчесності та відкритості.

5. Інформаційне забезпечення

Основна література

- Гречаник Н. І. Культурологічна компетентність майбутніх учителів початкової школи: система формування: монографія за наук. ред. А. І. Кузьмінського. Черкаси: Видавець Чабаненко Ю. А., 2020. 526 с.
- Гречаник Н. І. Формування культурологічної компетентності майбутніх учителів початкової школи: методичні рекомендації. Суми: Видавець Вінніченко М. Д., 2020. 104 с.
- Гречаник Н. І., Пішун С. Г. Культурологічний аспект професійної підготовки майбутніх учителів: навч. посіб. для студентів вищих педагогічних навчальних закладів. Суми: Друк. ФОП Баганець С. Г., 2018. 239 с.
- Гречаник Н. І. Діяльнісно-операційний критерій культурологічної компетентності майбутніх учителів початкової школи. *Colloquium-journal*. 2020. № 5 (57). Część 3. P. 41–43.
- Гречаник Н. І. До питання про структуру культурологічної компетентності майбутніх учителів початкової школи. *Фактори розвитку педагогіки і психології в XXI столітті*: матеріали всеукраїнської наук.-практ. конф. (Харків, 12–13 червня 2020 р.). Харків, 2020. С. 36–40.
- Гречаник Н. І. До сутнісної характеристики формування культурологічної компетентності майбутніх учителів початкової школи. *Інноваційна педагогіка*. 2019. Вип. 19. Т. 1. С. 78–81.
- Гречаник Н. І. Емоційно-вольові основи культурологічної компетентності майбутніх учителів початкової школи. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2020. Вип. 1 (95). С. 169–179.
- Гречаник Н. І. Квінтесенція складових культурологічної підготовки майбутнього вчителя початкової школи. *Молодь і ринок*. 2020. Вип. 2 (180). С. 84–90.
- Гречаник Н. І. Мотиваційно-ціннісна складова культурологічної компетентності майбутніх учителів початкової школи. *Вісник ГНПУ ім. О. Довженка*. 2020. Вип. 1 42. С. 113–121. Козира Є.В. Культурологія: навчальний посібник. К. : ВСВ «Медицина», 2017. 352 с.
- Професійна підготовка майбутніх учителів початкової школи: компетентнісний та інтегративний підходи: монографія за наук. ред. Л. Я. Бірюк. Суми: Вінніченко М.Д. 2019. 382 с.
- Шевнюк О. Л. Культурологічна освіта майбутнього вчителя: теорія і практика Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. Київ, 2003. 233 с.
- Конверський А.Є. та інші. Культурологія: підручник для студентів вищих навчальних закладів. Харків: Фоліо, 2013. 863 с.
- Коневич О.В. Культурологія : навчальний посібник. Тернопіль: Навчальна книга. Богдан, 2014. 88 с.
- Культурологія: хрестоматія: навч. посіб. для самост. роботи та сем. Занять. Київ.: Кондор-Видавництво, 2017. 176 с.
- Музальов О.В. Культурологія: навчальний посібник для учнів, студентів і викладачів. Львів.: 2012. 185 с.

16. Сандюк Л.О., Щубелка Н.В. Основи культурології: навч. посіб. за ред. Л.О.Сандюк та Н.В. Щубелки. К.: Центр учбової літератури, 2012. 400 с.
17. Рой С. Культурологія: історія зарубіжної культури. К.: Логос, 2015. 386 с.

Допоміжна література

1. Богуш Ф. М. Культурологічна парадигма в спадщині В. О. Сухомлинського. *Педагогіка і психологія*. Київ: Педагогічна преса, 2006. № 3. С. 5–12.
2. Вінник Т. О. Педагогічні умови культурологічної підготовки майбутніх учителів початкової школи. *ScienceRise. Pedagogical Education*. 2016. № 8 (4). С. 58–62.
3. Гаврілова Л. Науково-методологічні підходи до аналізу професійної компетентності майбутніх вчителів початкових класів. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти*: зб. наук. праць. 2015. Вип. 2. С. 7–16
4. Жорнова О. І. Теоретико-методологічні засади формування культуротворчості студентів університетів: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04 Терноп. нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка. Тернопіль, 2007. 520 с
5. Колесник Н. Є. Культурологічний підхід у підготовці майбутніх учителів початкової школи до формування предметно-перетворювальної компетентності учнів. *Андрогогічний вісник: Наукове електронне періодичне видання*. 2014. Вип. 5. С. 106–111.
6. Митник О. Я. Теоретико-методичні основи підготовки майбутнього вчителя до формування культури мислення молодшого школяра: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04 Нац пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. Київ, 2010. 42 с.
7. Настенко Л. Г. Педагогічні умови культурологічної підготовки майбутнього вчителя: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2002. 255 с.
8. Осмак Т. В. Культурологічне виховання майбутніх педагогів: аксіологічний підхід. *Нова парадигма*. 2014. Вип. 123. С. 89–94.
9. Панкратова О. М. Культурологічна компетентність вчителів і її формування. URL: www.pier.ulstu.ru/seminar/archive
10. Ткаченко О. М. Формування етнопедагогічної компетентності вчителя початкових класів у контексті культурологічного підходу в освіті. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2019. № 134. С. 17–21
11. Хомич Л. О. Професійно-педагогічна підготовка вчителя початкових класів. Київ: Магістр-S, 1998. 199 с.
12. Цюняк О. П. Формування професійної культури майбутніх магістрів початкової освіти у вищих навчальних закладах: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 Нац. акад. пед. наук України, Ін-т пед. освіти і освіти дорослих. Київ, 2015. 220 с.
13. Шевнюк О. Л. Теорія і практика культурологічної освіти майбутніх учителів у вищій школі: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04 Національний педагогічний ун-т ім. М. П. Драгоманова. Київ, 2004. 555 с.
14. Шпиталевська Г. Р. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до формування в молодших школярів загальнокультурної компетентності. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2013. № 5. С. 349–359.
15. Шумілова І. Ф. Питання формування загальнокультурної компетентності майбутнього вчителя в історії педагогіки. *Проблеми сучасної педагогічної освіт. Педагогіка і психологія*, 2013. Вип. 39(4). С. 370–377.
16. Шурина О. І. Формування емпатійної культури майбутніх учителів початкових класів у фаховій підготовці: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 Житомир. держ. ун-т ім. І. Франка. Житомир, 2014. 20 с.
17. Ярошинська О. О. Теоретичні і методичні засади проектування освітнього середовища професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи: дис. ... д-ра. пед. наук: 13.00.04 Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини. Умань, 2015. 544 с.
18. Hewstone M., Stroebe W., Stephenson G.M. (Eds). Introduction to social psychology: A European Perspective. Oxford: Blackwell, 2001. 752 p.
19. Martschinke S. Die Bedeutung von selbstreflexivem und forschendem Lernen in der Ausbildung für Lehramtsstudierende S. Martschinke, B. Kopp, M. Hallitzky. *Paradigma*. 2007. № 1. P. 6–15. URL: <http://www.zlf.uni-passau.de/fileadmin/dokumente/einrichtungen/zlf/paradigma>

20. Pedagogical Constitution of Europe. URL: <http://education-ua.org.ua>.
21. Rokeach M. The Nature of Human Values. N. Y.: Free Press, 1973.
22. Tuning Educational Structures in Europe. URL: <https://www.unideusto.org/tuningeu/what-is-tuning.html>.
23. Varela F.J. Principles of Biological Autonomy. Elsevier North-Holland, New York, 1979. 306 p.

Інформаційні ресурси:

1. Беспарточна О.І. Створення національної системи стандартизації як основа модернізації освітньої галузі http://duan.edu.ua/uploads/vidavnistvo14-15_10133.pdf
2. Гулай О.І. Компетентнісний підхід як основа нової парадигми освіти. URL: http://www.nbu.gov.ua/old/jrn_e-journals/Vnadps_2009_2_09goinfo.pdf
3. Державний стандарт початкової освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 року № 87. Дата оновлення: 16.08.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>
4. Європа 2020: стратегія розумного, стійкого і всеосяжного зростання. URL: <http://ec.europa.eu/europe2020/index-en.htm>
5. Закон України «Про вищу освіту». URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
6. Закон України «Про інноваційну діяльність». URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/40-15>
7. Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність». URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/848-19>
8. Закон України «Про освіту». URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1060-12>
9. Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні». URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/3715-17>
10. Закон України «Про соціальний діалог в Україні». URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2862-17>
11. Концепція національно-патріотичного виховання дітей і молоді, заходів щодо реалізації Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді та методичних рекомендацій щодо національно-патріотичного виховання у загальноосвітніх навчальних закладах: затв. наказом М-ва юстиції України від 16 червня 2015 року № 641 (у ред. наказу від 29.07.2019 № 1038). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1038729-19>
12. Концепція розвитку освіти України на період 2015–2025 років. URL: http://old.mon.gov.ua/ua/prviddil/1312_1390288033_141467279
13. Концепція Нової Української школи. URL: <http://kyrylivka.osv.org.ua/konceptsiya-nova-ukrainska-shkola-17-07-43-18-09-2018>.
14. Національна рамка кваліфікацій: Постанова Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1341. Дата оновлення: 02.07.2020 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF>
15. Міжнародна стандартна класифікація освіти 2011. URL: http://lpehea.in.ua/sites/default/files/documents/2014_10_28_mizhnarodna_standartna_klasyfikaciya_osvity_2013.pdf
16. Професійний стандарт на професію «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти: Наказ Міністерства соціальної політики України від 10 серпня 2018 року № 1143. Дата оновлення: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show>
17. Про затвердження Концепції державної системи професійної орієнтації населення Постанова Кабінету Міністрів України від 17 вересня 2008 року № 842. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/842-2008-%D0%BF>
18. Про затвердження Національної рамки кваліфікацій Постанова Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 року № 1341. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF>
19. Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року / Указ Президента України від 25 червня 2013 року № 344/2013. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>
20. Про Стратегію державної кадрової політики на 2012–2020 роки / Указ Президента України від 1 лютого 2012 року № 45/2012. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/45/2012>
21. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції розвитку національної інноваційної системи». URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/680-2009-%D1%80>